

Persische Abstrakte

نظریه‌ی آمیختگی مفهومی و خوانش عرفانی ابن عربی بر مبنای داستان عصای حضرت موسی

مهدی باقری^۱

احد فرامرز قراملکی^۲

(صص 1 تا 16)

تاریخ دریافت: 2022/02/08؛ تاریخ پذیرش: 2022/03/15

چکیده

مقاله‌ی حاضر به تبیین شناختی از شکل‌گیری انگاره‌ی «کفر» در تفسیر نمادین ابن عربی از یکی از داستان‌های قرآنی می‌پردازد. ابن عربی در فصوص‌الحکم، دگرگونی عصای حضرت موسی به اژدها را به‌مثابه استحاله‌ی الحاد و عصیان (معصیت) به خداپرستی و تسلیم (طاعت) تفسیر نموده است. بررسی این تفسیر از خلال نظریه‌ی آمیختگی مفهومی که از سوی فوکونیه و ترنر ارائه شده، نشان می‌دهد. ابن عربی تصویرسازی خلاقانه و منحصربه‌فردی در تأویل ماجرای عصای حضرت موسی ارائه داده است. این مقاله با بهره‌مندی از رویکرد زبان‌شناختی شناختی تلاش می‌کند نشان دهد چگونه ابن عربی میان مؤلفه‌های جهان طبیعی و جهان دینی ارتباط برقرار نموده تا در نهایت، در یک فضای ذهنی جدید (فضای آمیخته)، معنایی نوظهور را به مخاطب ارائه کند. در این فرایند شناختی، برخی پیام‌های پیچیده‌ی دینی و فضائل اخلاقی از طریق الگوهای برگرفته از تجربیات طبیعی در دسترس، به شکل قابل فهم‌تری برای ذهن انسان تصویرسازی می‌شوند.

کلیدواژه‌ها

نظریه‌ی آمیختگی مفهومی، معناشناسی شناختی، داستان‌های قرآنی، فضائل اخلاقی، ابن عربی.

1. دانشجوی دکتری تخصصی فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه تهران، پژوهشگر مهمان دانشگاه بامبرگ،

آلمان، رایانامه: mbagheri95@ut.ac.ir

2. استاد فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه تهران، ایران.

باز کاویِ تناظر عملکرد نادرشاه افشار با تیمور گورکانی

آمنه ابراهیمی¹

(صص 17 تا 42)

تاریخ دریافت: 2022/02/10؛ تاریخ پذیرش: 2022/03/18

چکیده

در دوران پیشامدرن در زمینه‌ی دولت‌سازی و عملکرد نخبگان سیاسی الگوهای تکرارشونده وجود دارد. در این باره شاید از برجسته‌ترین نمونه‌ها الگوگیری نادرشاه افشار از تیمور گورکانی باشد. در این الگوبرداری که به طرز طبیعی نوعی ایده‌آل‌گرایی سیاسی- نظامی وجود دارد، این دنیای ایده‌آلی تیمور گورکانی با خاستگاه و بر بستی مغولی- ترکی است که نادرشاه را تحت تأثیر خود قرار داده است؛ به صورتی که وی در عملکرد شخصی خود و رای دنیای سیاسی و نظامی‌اش نیز تیمور را مد نظر قرار می‌دهد. در اینجا با توجه به برآمدن آن‌ها از فرهنگ خراسان بزرگ که در آن ادوار بخش قابل توجهی از آن زیر سیطره‌ی فرهنگ مغولی- ترکی است و براساس فهم ایده‌آل‌گرایی تیمور، تأسی نادر بدو تحلیل و بررسی شده است. بر بستر سنت حکای صوفیانه و قصه‌های هزار و یکشب و با تیمورنگاری‌ها، افسانه‌سازی‌ها و تکاپوی پی‌گیر تیمور در برساختن چهره‌ای آرمانی از خود علیرغم همه‌ی تناقض‌ها پایه و مایه‌ی محکمی طی سیصد سال فراهم آمد تا نادر از آن بهره‌جوید و در زمینه‌ی سیاسی و نظامی و نه کشورداری همچون تیمور بدرخشد و در اذهان ماندگار شود.

کلیدواژه‌ها

نادرشاه افشار، تیمور گورکانی، دولت، ایده‌آل‌گرایی.

1. دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، رایانامه: amenehebrahimi94@gmail.com

جهانی‌شده‌ی محلی – محلی‌جهانی‌شده؟

آثار معاصر گلی ترقی

فرانک هاشمی^۱

(صص 43 تا 60)

تاریخ دریافت: 2022/02/16؛ تاریخ پذیرش: 2022/03/25

چکیده

مضامین ناظر به جهانی‌شدن در ادبیات غالباً به‌دشواری قابل تشخیص است. یک اثر ادبی در چه زمانی، در چه شرایطی و در چه ابعادی «جهانی» ملاحظه می‌شود؟ آثار نویسنده‌ی معاصر فارسی، «گلی ترقی» از یک‌سو ویژگی‌های آثار جهانی‌شده‌ی ادبی را داراست و از سوی دیگر، عمیقاً ریشه در بنیادهای محلی و بومی دارد. این دوسویگی و مرزبندی میان جهانی‌شده‌گی – و محلی‌بودن آثار خانم ترقی براساس نمونه‌هایی چند و تحلیل آن‌ها در این مقال بررسی خواهد شد. از یک‌سو می‌توان این آثار را به‌دلیل ترجمه به زبان‌های مختلف و همچنین شرایط زندگی نویسنده‌ای که در جوانی در آمریکا تحصیل و بیش از چهل سال در پاریس زندگی کرده است، ادبیات جهانی توصیف کرد. از سوی دیگر، عمیقاً در خاطرات کودکی ترقی و سنت‌هایی که خانواده‌ی مرفه تهرانی و فرهنگ ایرانی ریشه دوانده‌اند. در برخی داستان‌ها، خواننده با هر دوی این ویژگی‌های موازی و درهم‌تنیده مواجه می‌شود. عناصری از زندگی مدرن غربی که تاحدی بر سنت و فرهنگ ایرانی تأثیر می‌گذارد و گاه حتی تضاد ایجاد می‌کند و به‌نوعی با آن ناسازگار است.

کلیدواژه‌ها

جهانی‌شدن ادبیات، ادبیات محلی و بومی، نوستالژی، داستان‌های مدرن، گلی ترقی.

1. دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، رایانامه: f.hashemi@atu.ac.ir

رہیافت خلاقانہ ہانری کربن بہ سنت شیعی

فلیکس ہرکرت^۱

(صص 61 تا 82)

تاریخ دریافت: 2022/02/21؛ تاریخ پذیرش: 2022/04/22

چکیده

این مقاله بحث در بارہ وجوہی از مواجہہ ہانری کربن را با سنت شیعی بر مبنای چہار مجموعہ بحث مد نظر قرار دادہ است.

1. نخست خواستہی اصلی ہانری کربن در خطوطی کلی تبیین می شود و 2. سپس شیوہی پدیدارشناختی و ہرمنوتیکی او مورد بحث قرار می گیرد. 3. پس از این فہم ہانری کربن از سنت شیعی آشکار و 4. بر مبنای نوع شناسی برآمدہ از آثار وی معنویت در تفکر شیعی معرفی می گردد. ہانری کربن با چہ دریافتی مجذوب مذهب شیعہ شدہ است؟ این پرسشی است کہ مقدم بر سوابق چہارگانہ فوق مورد توجہ قرار می گیرد.

کلیدواژہا

ہانری کربن، معنویت شیعی، سنت، ہرمنوتیک پدیدارشناختی

1. دانشگاه آلبرت لودویگ فرایبورگ، رایانامہ: felixherkert@aol.com

چگونه حافظ و هیدگر می توانند نقصانهای فرهنگ مدرن را جبران کنند؟

احمدعلی حیدری¹

(صص 83 تا 98)

تاریخ دریافت: 2022/02/06؛ تاریخ پذیرش: 2022/03/28

چکیده

مارتین هیدگر شاعران و متفکران را منجیان غلبه بر بحران ناشی از فناوری مدرن می داند. به گمان او این بحران برآمده از اندیشه‌ی سوپژکتیو است. آن‌ها کسانی هستند که رابطه‌ی خود را با اشیاء، زمین و آسمان و ... بر مبنای دوری گزیدن از اندیشه سوپژکتیو شکل داده‌اند. سید احمد فرید اندیشمند معاصر ایرانی دوری گزیدن از تفکر مبتنی بر سوپژکتیویته در فلسفه هیدگر را معادل «رندی» در فرهنگ عرفانی ایران قلمداد کرده است او بر این باور است که حافظ به خوبی ویژگی‌های این راه را ترسیم کرده است. حافظ نقطه‌ی تعادل دو سویه‌ی فرهنگی دیونیزوسی و آپولونی در فرهنگ ایران زمین است.

کلیدواژه‌ها

مارتین هیدگر، سید احمد فرید، حافظ، رندی، فقدان خاک، وارستگی.

1. دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، رایانامه: aah1342@yahoo.de

پیشرفت به منزله‌ی تهدید خود؟

درباره فراز و فرود تمدن‌ها

دانیل هیلده‌براند¹

(صص 99 تا 138)

تاریخ دریافت: 2022/02/06، تاریخ پذیرش: 2022/04/16

چکیده

اساساً پاسخگویی به این پرسش که علل فراز و فرود تمدن‌ها چیست، پرسشی است که هیچ پاسخی آن را برنمی‌تابد. این پرسشی است که پژوهش‌هایی هزارساله با آن مواجه بوده‌اند. سرانجام اینکه این تکلیف برای رشته تاریخ عمومی که امروزه تقریباً به فراموشی سپرده شده، مطرح است و پاسخ خود را در پی آن می‌جوید. پرسش این است که چگونه تاریخ‌نگاری کهن و به‌طور خاص تاریخ گذشته دور در سده‌های پیشین خود را مکلف می‌دید که فایده‌ای عملی در این موضوع به‌دست دهد.

هنگامی این پرسش‌های بنیادین و همچنین عام در معرض پاسخی قرار خواهند گرفت که شمار قابل ملاحظه‌ای از فعالیت‌های میان‌رشته‌ای در پژوهش مد نظر قرار گرفته باشد آن چه که معمولاً چندان محل توجه نیست.

این مقاله در ابتدا به تعاریفی می‌پردازد که در ذیل مفهوم تمدن آورده شده است. سپس حدود و وسعت موفقیت یا انحطاط تمدن ارزیابی می‌گردد و در این موضوع به مؤلفه‌ها و شرایط تمدن غربی معاصر پرداخته می‌شود. مفاهیمی از قبیل سکولارشدن، دنبال کردن مقاصد اقتصادی و احراز کردن ویژگی‌های فناوری‌های مدرن. وسعت این مفاهیم و معیارها به‌منزله‌ی جهت‌گیری تمدن در این روال مورد توجه قرار می‌گیرد.

در این مقاله تمدن به منزله‌ی پدیدار حاکمیت مورد بررسی قرار می‌گیرد آن‌هم نشانه‌ای ممتاز و برجسته از حاکمیت. با این ملاحظه که حاکمیت ذیل شرایط تمدن قرار می‌گیرد، می‌توان آن را کانون تمدن اعتبار کرد: قلمرو، جمعیت و قدرت حاکمیت در بخش دوم این مقاله وسعت راهبر این جهت‌دهی را ترسیم می‌کند. سرانجام این که مقاله مترصد است فرضیه‌ای را تبیین کند که بر مبنای آن عوامل تعیین‌کننده‌ی فراز و فرود یک تمدن مشخص می‌شود.

کلیدواژه‌ها

پیشرفت، تهدید خود، فراز و فرود تمدن‌ها، تاریخ‌نگاری عمومی، روال‌های پیشرفت.

1. استاد دانشگاه، فرانکفورت ام ماین؛ رایانامه: dhldebrand@web.de.

نقش جوانان و نخبگان در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

مهديه محمدتقی زاده¹

(صص 139 تا 152)

تاریخ دریافت: 2022/02/08؛ تاریخ پذیرش: 2022/04/24

چکیده

انقلاب اسلامی بیش از چهل سال است با تأسی از مکتب حضرت سیدالشهداء (ع) مسیر پیشرفت و تعالی را با هدایت‌های بی‌بدیل رهبر انقلاب اسلامی و مجاهدت‌های رزمندگان اسلام و سردارانی چون شهید سپهبد حاج قاسم سلیمانی و دیگر مجاهدان راه حق می‌پیماید. مهم‌ترین منظومه و دغدغه‌ی رهبر معظم انقلاب در گام دوم انقلاب بسترسازی برای شکل‌گیری و احیای تمدن نوین اسلامی است و این امر تنها با نقش‌آفرینی جوانان و نخبگان دانشگاهی، با تکیه بر باورها و گفتمان مقاومت و پایداری محقق خواهد شد. نقش نخبگان هر کشور در عزت و استقلال نقشی بارز است. سؤالی که به ذهن هر انسان آگاهی متبادر می‌شود، این است که چگونه نقش جوانان، نخبگان و دولت در این راستا تحقق پیدا می‌نماید؟ متغیرهای بسیاری در این امر نقش دارند که یکی از آنها، نیروی انسانی ماهر و خلاق است که ما از آن تحت عنوان نخبه یاد می‌کنیم. شاید اهمیت وجود جوانان و نخبگان در یک جامعه بر ما معلوم و مشهود نباشد. لذا پرسش اصلی ما در این پژوهش تبیین این نقش و جایگاه است.

کلیدواژه‌ها

جوانان، بیانیه‌ی گام دوم، انقلاب، مدیریت، نخبگان.

1. دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: m.mtaghizade@yahoo.com

مرگ مسیح در نخستین ترجمه‌های فارسی قرآن (تا قرن دوازدهم میلادی)

سیدحسین مرکب^۱

مسعود پوراحمدعلی توچاهی^۲

(صص 153 تا 166)

تاریخ دریافت: 2022/03/04؛ تاریخ پذیرش: 2022/05/29

چکیده

قرآن در اواخر قرن ۶ و آغاز قرن ۷ میلادی به زبان عربی تدوین شد و به اعتقاد رایج مسلمانان سرتاسر آن وحی مستقیم خداوند به محمد پیامبر است. اشتراک مفاهیم و اسامی در میان قرآن و کتاب مقدس چنان فراوان است که کمتر خواننده‌ای تردید می‌کند که قرآن در امتداد سنت یهودی-مسیحی شکل گرفته است. با این حال امروز مذاهب زنده‌ی اسلامی با مذاهب مسیحی حداقل در یک موضوع بنیادی اختلاف نظر دارند و آن موضوع تصلیب مسیح است. مهمترین مستند این عقیده، آیه‌ی ۱۵۷ سوره‌ی نساء در قرآن است که بسیار تفسیرپذیر است.

مسلمانان در سال ۶۳۳ میلادی بلافاصله پس از مرگ پیامبر (ص) به همسایه‌ی شمالی‌شان، یعنی امپراتوری ساسانی حمله کردند و این امپراتوری سقوط کرد و ایران رسماً به سرزمین‌های اسلامی ملحق شد و تا امروز همواره دین رسمی این سرزمین اسلام بوده است. پس نیاز بود که متون مقدس اسلامی به فارسی ترجمه شود. این ترجمه‌ها که در قرون اولیه شکل گرفته‌اند، شواهد ملموسی از وضعیت فرهنگ اسلامی در آن قرون هستند. این پژوهش با بررسی نخستین ترجمه‌های آیات مرتبط، تا نیمه‌ی اول قرن ۱۲ میلادی نشان می‌دهد موضوع مرگ مسیح در تمام ۶ ترجمه‌ای که از قرن ۱۱ به دست ما رسیده پذیرفته شده بوده، اما تحولات کلامی و اجتماعی بعدی در مرکز جهان اسلام، موجب می‌شود تفسیری دیگر از این آیه پرننگ و برگزیده شود و به عنوان اعتقاد شایع رواج یابد. روش این مقاله به هیچ عنوان کلامی نیست و بررسی‌ها تنها در لایه‌ی معرفی و واکاوی ترجمه‌های کهن فارسی از این آیه هستند. این واکاوی‌های نحوی و کارکردشناسانه نشان می‌دهند در ترجمه‌های رسمی کهن قرآن به فارسی، مرگ مسیح پذیرفته شده بوده است.

کلیدواژه‌ها

ترجمه‌های قرآن، مطالعات ترجمه، نشانه‌شناسی، تصلیب، زبان فارسی، قرن ۱۱ و ۱۲ میلادی.

1. پژوهشگر فلسفه‌ی دین در دانشگاه تهران، رایانامه: morakabi@ut.ac.ir.

2. دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.

در باره‌ی جاودانگی نفس انسانی

پاسخ‌های فیلسوف یونانی پریسکیان اهل لیدیا به پرسش‌های شاهنشاه

پارس خسرو اول

رولاند پیچ¹

(صص 167 تا 184)

تاریخ دریافت: 2022/02/10؛ تاریخ پذیرش: 2022/05/23

چکیده

در مقدمه‌ی این مقاله متعاقب رویداد تعطیلی مدرسه‌ی نوافلاطونی آتنی توسط قیصر بیزانس ژوستینیان در سال 529 م، شرح حال خسرو اول پادشاه ایران و پریسکیان اهل لیدیا فیلسوف یونانی ارائه می‌شود. تعطیلی این مدرسه‌ی نوافلاطونی انگیزه‌ی سفر هفت فیلسوف نوافلاطونی به ایران بود. آن‌ها مورد استقبال خسرو اول قرار گرفتند. پس از نگاهی اجمالی به آموزه‌ی نوافلاطونی درباره‌ی نفس انسان برمبنای پرسش‌هایی که خسرو اول از پریسکیان پرسیده است، پرسش درباره‌ی نفس انسانی و پاسخ‌های آن به‌طور جزئی مورد بررسی قرار می‌گیرد. «پاسخ‌های پریسکیان به خسروشاه پارسی» در ترجمه‌ای لاتین، آن‌هم به‌نحو نارسا برجای مانده است. به‌رغم دسترس‌ناپذیری، مبانی پاسخ‌های پریسکیان به‌خوبی شرح می‌گردد: نفس جوهری است فاقد کالبد و از جسم متمایز گردیده است. در پایان، ربط میان نفس و جسم و جاودانگی آن تبیین شده است. این ترجمه‌ی لاتینی پرسش‌ها به‌منزله‌ی پاره‌نوشته‌ای از یک مواجهه‌ی فرهنگی میان ایران و یونان برمبنای فلسفه نوافلاطونی می‌تواند از منظر میان‌فرهنگی مورد ملاحظه قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها

خسرو اول، پریسکیان اهل لیدیا، قیصر ژوستینیان، مدرسه‌ی نوافلاطونی آتن، جاودانگی نفس.

1. دانشگاه ماکسیمیلیان مونیخ، رایانامه: roland.pietsch@t-online.de

در میانه‌ی خویشاوندی و برخورد زبان‌ها: زوج‌واژه‌های دورگه یا هم‌تبار/وام‌گرفته شده‌ی آلمانی و پارسی

بخش دوم

سارا رحمانی¹

(صص 185 تا 208)

تاریخ دریافت: 2022/03/20؛ تاریخ پذیرش: 2022/05/25

چکیده

چنانکه می‌دانیم در سنت زبان‌پژوهی و به‌عبارت دیگر، زبان‌شناسی تاریخی - تطبیقی، یا آن دسته از زوج‌واژه‌های زوج‌زبانی دلخواه بررسی می‌شوند که به‌دلیل خویشاوندی نسبی (هم‌تباری) در شمار بازماندگان زبان اولیه‌ای فرضی، برای نمونه هند و اروپایی به‌حساب می‌آیند (زوج‌واژه‌های هم‌تبار)، یا آن‌هایی که به‌دلیل برخوردهای غیر / مستقیم جغرافیایی، نمایانگر نوعی خویشاوندی ثانویه می‌باشند (زوج‌واژه‌های بیگانه یا وام‌گرفته‌شده/وامی). البته این به‌کلی سوای مطابقت‌های تصادفی‌ای است که اغلب تنها در سطح روساخت (ظاهر) جسته و یافت می‌شوند و برای مثال، در مورد (گروه‌های) دوستان ناباب یا برخی نام‌آواها و اصوات صدق می‌کنند. اما پژوهش ریشه‌شناختی همچنین موردی بینابینی را می‌شناسد که به‌ندرت مورد بررسی قرار گرفته و بایستی در میانه‌ی میراث مشترک واژگان هم‌تبار و وام‌گرفته‌شده جای گیرد. چنانچه در این ارتباط موضوع تنها بر سر (یک) واژه‌ی درون‌زبانی مختلط باشد که هم‌زمان متشکل از عناصر به ارث رسیده و وام‌گرفته شده یا عناصر گوناگون (از زبان‌های دیگر) باشد، سخن از «برساخته‌های دورگه» است (Kluge 2011: XXIf). اما اگر از دید زوج‌زبانی [و نه منحصراً درون یک زبان] به موضوع فوق بپردازیم، سروکارمان با زوج‌واژه‌های دورگه‌ی برون‌زبانی است که از یک‌سو می‌توانند در هریک از زبان‌هایی که در فرآیند مقایسه‌ی زبانی شرکت دارند، دورگه (مختلط) باشند و از سوی دیگر، در قیاس با یکدیگر، یعنی همچنین درون یک زبان جهت‌گیری‌ای صرفاً یک‌سویه نداشته، بلکه همچنین دو یا چندوجهی باشند. با توجه به اینکه زوج‌واژه‌های برون‌زبانی دورگه اساساً به‌عنوان موضوعی زبان‌شناختی تاکنون در اکثریت قریب به اتفاق مطالعات مرتبط و تقریباً در میان تمامی زوج‌زبان‌ها (ی دلخواه) مورد اهمال واقع شده‌اند، هدف از پژوهش حاضر، بررسی دقیق موضوع نام‌برده براساس زبان‌های آلمانی و پارسی است که هم‌تبار و هر از گاهی با یکدیگر در برخورد بوده‌اند.

کلیدواژه‌ها

زوج‌واژه‌ی هم‌تبار، زوج‌واژه‌ی وامی، زوج‌واژه‌ی دورگه (مختلط)، واژه‌های بین‌المللی، آلمانی، پارسی.

1 استاد مدعو زبان و ادبیات آلمانی دانشگاه تهران؛ رایانامه: sara.rahmani@alumni.uni-heidelberg.de

اهمیت پوشش رسانه‌ای رویداد پیاد روی اربعین در آینه نظرات خبرگان رسانه‌ای

حمید محمدی^۱

اکبر نصراللهی^۲

محمد رضا جلیوند^۳

سید محمد حسینی^۴

چکیده:

آیین پیاده‌روی اربعین به عنوان یک رویداد دینی، پدیده فراملی و بزرگ‌ترین اجتماع بشری مطرح است ولی مسئله این است که به واسطه عدم آگاهی نسبی رسانه‌ها از اهمیت این پدیده، چنان چه باید تحت پوشش رسانه‌ای (چه رسانه‌های جهان اسلامی و چه رسانه‌های غربی) قرار نگرفته است. پژوهش حاضر برای برطرف کردن این ابهام و ناآگاهی با پرسش «دلایل و ضرورت پوشش رسانه‌ای اربعین چیست؟» با نگاهی اکتشافی به سراغ نخبگان رسانه‌ای این حوزه رفته و با مصاحبه با آنان و در قالب یک روش تجزیه و تحلیل دقیق مصاحبه‌ها (روش تحلیل محتوا) به پرسش مذکور پاسخ داد. مشخص شد که دلایل مذهبی، سیاسی- اجتماعی و خبری پوشش رسانه‌ای اربعین را با اهمیت و ضروری می‌کنند.

واژگان کلیدی: پیاده روی اربعین، پوشش رسانه‌ای، خبرگان رسانه‌ای، اهمیت.

1 - دانشکده علوم ارتباطات و مطالعات رسانه، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی،

7mohamadi@gmail.com

2 - گروه ارتباطات و رسانه، دانشکده علوم ارتباطات و مطالعات رسانه، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی،

نویسنده مسئول، akbar.nasrollahi@gmail.com

3 - موسسه تحقیقات و مطالعات اجتماعی، دانشگاه تهران، rezajalilvand@ut.ac.ir

4 - دانشکده حقوق، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، hosseini.seyed.m@gmail.com